

УДК 001.895(001.891.3:332.021)

JEL O30

ЄРМАКОВА О.А.

канд. екон. наук, доц.

ст. наук. співроб.

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАНУ

Французький бульвар, 29, м. Одеса, Україна, 65044

E-mail: impeer@ukr.net

КОНЦЕПТУАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Досліджено еволюційні зміни парадигм економічного розвитку регіону в розрізі теорій: неокласичної теорії регіонального економічного розвитку, кейнсіанської теорії, теорії монетаризму, теорії економічного раціоналізму, теорій порівняльних, конкурентних та спільних переваг, теорій глобалізації, сталого розвитку, саморозвитку та ендогенного розвитку, нової теорії росту. Визначено роль інновацій в аналізованих парадигмальних зрушеннях, а також сутність регіональної інноваційної політики.

Ключові слова: регіон, інновації, теорії економічного розвитку, регіональна інноваційна політика.

IERMAKOVA O.A.

C.Sc. (Economics), Ass. Prof.

Institute Of Market Problems And Economic&Ecological Research of the

National Academy Of Sciences Of Ukraine

Frantsuzskiy Boulevard, 29, Odessa, Ukraine

E-mail: impeer@ukr.net

CONCEPTUAL AND THEORETICAL BASIS OF REGIONAL INNOVATION POLICY

The evolutionary changes of the paradigms of the economic development of the region are investigated in the context of theories: neo-classical and theory of regional economic development, Keynesian theory, theory of monetarism, theory of economic rationalism, theories of comparative, competitive and common advantages, theories of globalization, sustainable development, selfdevelopment and endogenous development, new theory of growth. The role of innovations in the analyzed paradigmatic shifts, as well as the essence of regional innovation policy are determined.

The analysis of the evolution of the paradigms of regional economic development revealed the following qualitative changes: the expansion of the production function with such variables as technology, training, entrepreneurship; Attribution to the factors of regional development, along with economic factors, as well as social, cultural and institutional factors; The characteristic of the development of the economy by its ability to generate innovation; Transformation of technologies, science and innovations into development catalysts in a new era of industry; Inclusion of social and environmental components into the strategic planning of economic development, the emergence of an integrated strategic planning of regional development; Moving the focus of regional strategic planning towards competitive advantages based on less intrusive factors such as efficiency, productivity, quality indicators; Transformation of comparative and competitive advantages towards common advantages that stimulate enterprises and regions to collaborate and innovate; Giving the state the role of companion and entrepreneur in regional economic development; The development of local innovative ecosystems on the basis of endogenous factors and with the preservation of its global orientation (the process of glocalization); Defining a human-oriented strategy of state development as the basis of an innovative society, which respects human rights and freedoms, and decent living conditions for people are the goal of development.

Key words: region, innovations, theories of economic development, regional innovation policy.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.

На сьогодні теоретично та практично доведено вплив інновацій на економічне зростання країн та регіонів. Зокрема, в дослідженні Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) «Регіони та інноваційна політика» [1] на основі аналізу регіонального інноваційного розвитку провідних країн світу було отримано висновок про існування лінійного взаємозв'язку між довгостроковим економічним розвитком та політикою в сфері науки, технологій та інновацій. Проте для глибшого розуміння механізмів та процесів, що відбуваються в інноваційній сфері регіону, та подальшому визначенні відповідних інструментів регіональної інноваційної політики, необхідним є дослідження еволюційних змін парадигм економічного розвитку регіону та ролі інновацій в цьому процесі.

Аналіз останніх публікацій по проблемі. Багато теоретичних досліджень присвячено вивченню впливу інновацій на різні аспекти економічного розвитку, зокрема на такі як:

- зростання темпів економічного росту (Солоу Р.);
- економічне зростання (Шумпетер Й., Ромер П., Лукас Р.);
- хвилі економічних криз (Туган-Барановський М.І., Кондратьєв М.Д., Яковець Ю.В.);
- зростання продуктивності (Менсфілд Е.);
- зростання доходів та обсягу випуску продукції (Фрімен К.);
- зростання експорту та міжнародної торгівлі (Медсен Я.);
- зростання міжнародної конкурентоспроможності фірм (Нельсон Р., Вінтер С., Портер М.);
- зростання міжнародної конкурентоспроможності територій (Беннепорт П., Дассен А.).

Регіональна інноваційна політика в дослідженнях українських вчених є відносно новим напрямком, який набув активного розвитку в 2000-х роках. Українські вчені-економісти досліджували різноманітні аспекти регіональної інноваційної політики, зокрема:

- інвестиційно-інноваційний аспект (Буркинський Б.В., Геєць В.М., Семиноженко В.П., Долішній М.І., Лайко О.І.);
- регіональні інноваційні системи (Лазарева Є.В., Поручник А., Брикова І.);
- державне управління регіональним інноваційним розвитком (Гаман М.В.);
- інноваційний ресурс господарського розвитку (Мельник В.П., Колодинський С.Б., Філіппова С.В.);
- людський капітал в інноваційному розвитку регіону (Антонюк В.П., Амоша О.І., Мельцер Л.Г.);
- побудова інноваційного суспільства у контексті парадигмального перевороту глобалістики й геоекономіки (Дубницький В.І., Булеєв І.П., Захарченко В.І., Осипов В.М.);
- капіталізація нематеріальних активів регіону (Горячук В.Ф.).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Розробка ефективної регіональної інноваційної політики потребує розуміння сутності парадигмальних зрушень в економічній політиці в умовах глобалізації бізнесу та технологій в постіндустріальній економіці.

Формулювання цілей дослідження. Дослідити еволюційні зміни парадигм економічного розвитку регіону та роль інновацій в цьому процесі, визначити концептуально-теоретичні засади регіональної інноваційної політики.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Політика економічного розвитку та регіональних стратегій зазнала низки еволюційних змін з часів Другої світової війни, що обумовлено різними парадигмами економічної думки. Проте багато аспектів регіонального економічного розвитку знаходяться під впливом парадигми 1970-х років, яка полягає у небажанні регіонів впроваджувати політику активних змін. В результаті багато регіонів виявилися неспроможними модернізувати свою економіку з тим щоб ефективно конкурувати в умовах глобалізації бізнесу та технологій в постіндустріальній економіці. З тим, щоб успішно конкурувати в умовах глобальної економіки, регіональна влада та бізнес мають зрозуміти сутність парадигмальних зрушень в економічній політиці від парадигми «функціонування» до парадигми «розвитку». Розвиток парадигм економічної політики та стратегій регіонального економічного розвитку свідчить про невід'ємність інноваційного компоненту та неекономічних факторів.

Прослідкуємо еволюційні зміни парадигм регіонального економічного розвитку за наступними концептуальними стадіями:

1. Неокласичні теорії регіонального економічного розвитку.
2. Еволюція економічної політики від кейнсіанської теорії до монетаризму та економічного раціоналізму.
3. Еволюція теорій від порівняльних переваг до конкурентних переваг, а пізніше до спільних (collaborative) переваг.
4. Теорії глобалізації, сталого розвитку, саморозвитку та ендегенного розвитку.
5. Еволюція нової теорії росту.

Розглянемо дані стадії детальніше.

1. Неокласичні теорії регіонального економічного розвитку.

Неокласична економічна теорія та кейнсіанська теорія лягли в основу економічної політики більшості країн після Другої світової війни, політика регіонального економічного розвитку базувалась на виробничій функції «праця – капітал», згодом виробничу функцію було розширено такими перемінними, як технології, навчання, підприємництво та інші.

В той же час, неокласичні моделі є обмеженими та нездатними пояснити вплив усіх факторів, які здійснюють вплив на економічне зростання. Як результат, з'явився ряд теорій, які націлені на заповнення прогалів традиційної неокласичної теорії росту: теорія поляризації, яка була представлена працями Перру Ф., Мюрдала Г. та Хіршмана А. та пізніші праці, які були присвячені промисловим районам (Скотт А.), бізнес кластерам (Портер М., Кук Ф.). В даних теоріях до факторів, які пояснюють чому одні регіони розвиваються, а інші деградуєть, було віднесено не лише економічні, а й соціальні, культурні та інституційні фактори.

Відповідно до теорії П. Кругмана [5] ресурси економічного росту можуть бути класифіковані як «perspiration» (піт і кров) та «inspiration» (натхнення). До «perspiration» відносяться стандартні фактори виробництва, зокрема фізичний та людський капітал, до «inspiration» відноситься спроможність економіки генерувати нові продукти та процеси. Співвідношення цих двох груп факторів росту варіюється в залежності від рівня економічного розвитку. В країнах / регіонах із низьким рівнем доходу на душу населення окупність інвестицій в фізичний капітал та освіту є високою. Головною умовою тут є мінімальний рівень інфраструктури та освіти. На середньому рівні розвитку інвестиції в освіту та нові капітальні ресурси супроводжуються зростанням споживання існуючих знань. Коли ж країна / регіон наближується до межі інноваційної розвинутої економіки вона повинна самостійно генерувати інновації, що сприяє зростанню «total factor productivity» (сукупної продуктивності факторів виробництва), «inspiration» стає головним драйвером росту.

2. Еволюція економічної політики від кейнсіанської теорії до монетаризму та економічного раціоналізму.

Кейнсіанська, а згодом монетаристська теорії були найвпливовішими парадигмами економічної політики протягом періоду від Другої світової війни до 80-х років ХХ століття. Згодом дані теорії знайшли розвиток в теорії економічного раціоналізму.

Кейнсіанська економічна модель відводила велику роль державі у збалансуванні (управлінні) попиту та пропозиції. Напротязі 50-х - 60-х років ХХ століття економічні процеси значним чином визначались регуляторною політикою держави. Це був період, коли національні уряди відігравали найактивнішу роль у становленні національної промисловості. Уряд відігравав ключову роль у розбудові інфраструктури, плануванні, розвитку промисловості. Порівняльні переваги у вигляді дешевої землі, знижених комунальних платежів та місцевих податків були вирішальними у виборі локації для розміщення бізнесу в регіоні. Такий підхід до економічної політики давав свої успішні результати у розвитку національних та регіональних економік.

Роль регіонів у визначенні стратегії економічного розвитку була мінімальною, планування регіонального економічного розвитку здійснювалось здебільшого національним урядом. Поряд з цим зросло розуміння важливої ролі регіонів у реалізації державних програм та стратегій розвитку.

Така політика суттєво змінилась після економічної кризи в 1973 р., пов'язаної із обвалом нафтового ринку. З 80-х років в парадигмі економічного розвитку відбулася зміна пріоритетів від концентрації на промисловому розвитку до технологічного розвитку та створення доданої вартості у виробничому процесі. Каталізаторами розвитку в умовах нової ери промисловості стали технології, наука, інновації. Стратегічне планування економічного розвитку набуло соціального та екологічного компонентів.

У 1980-х та 1990-х рр. започатковано еру економічного раціоналізму з акцентом на державну політику корпоратизації та приватизації державного майна та функцій. В 80-х роках відомий економіст Мілтон Фридман розробив теорію економічного раціоналізму, центральне місце в якій було відведено приватній власності, відбулася демонополізація державної власності. Зроблено також важливий перехід до конкурентних переваг в регіональному економічному розвитку, зокрема цьому сприяли праці М. Портера.

3. Еволюція теорій від порівняльних переваг до конкурентних переваг та спільних (collaborative) переваг.

Поняття порівняльної переваги має походження із економічної теорії міжнародної торгівлі, та передбачає, що держава або регіон повинні спеціалізуватися на тих секторах економіки, де дана територія має відповідні ресурси для розвитку (робоча сила, матеріали, енергія, податки, інфраструктура тощо), та які забезпечують цінову перевагу у виробництві товару із їх використанням. Така регіональна політика в основному стимулювала пропозицію.

Пізніше у 1980-х рр. на основі теорії М. Портера фокус регіонального стратегічного планування почав переміщуватись у бік конкурентних переваг, які будувались на менш осяжних факторах, таких як ефективність, продуктивність, якісні показники (якість життя, людський та соціальний капітал, довіра) (Патнем Р., Фукуяма А.).

Обидві стратегії, порівняльних та конкурентних переваг, будуються на сценарії «виграшу / програшу». Сучасні теорії економічного розвитку та стратегічного планування шукають шляхи для впровадження спільних переваг, які стимулюють підприємства та регіони до співпраці у конкуренції переважно через партнерства та альянси. Так, підприємства, які раніше вважалися конкурентами, починають співпрацювати, розширюючи тим самим свої бізнес можливості та забезпечуючи синергетичний ефект. Такий підхід побудований на сценарії «виграш / виграш». Регіональні стратегії розвитку, побудовані на співробітництві влади, бізнесу та громади, є лише першим кроком на шляху до впровадження теорії спільних переваг, яка почала розвиватись із середини 1990-х.

Інновативність стратегій розвитку також дозволяє уникнути жорсткої конкуренції за сценарієм «виграш / програш». Однією із сучасних теорій даного напрямку є стратегія «блакитного океану», авторами якої є Чан Кім та Рене Моборн [6]. Суть даної стратегії полягає в тому, що уникнення конкурентної боротьби можливе за допомогою створення «блакитних океанів» - ринків, на яких відсутня конкуренція. Створення такого ринку передбачає випуск унікального продукту. Основний постулат даної концепції – «щоб перемогти в конкурентній боротьбі – треба не вступати в цю боротьбу взагалі». Ринки, на яких його учасники намагаючись перевершити своїх конкурентів, перетягнути більшу частину існуючого попиту Ч.Кім та Р. Моборн назвали «червоні океани». «Блакитні океани» натомість передбачають відхід від конкуренції, шляхом переходу до незайнятих ніким ринкових ніш, що, безумовно, потребує інноваційного підходу.

4. Теорії глобалізації, сталого розвитку, саморозвитку та ендегенного розвитку регіону.

Глобалізація здійснює значний вплив на економічну реструктуризацію регіону. На початку 1990-х рр. вплив глобалізації змінив природу розміщення виробництв та обумовив посилення спеціалізації та кластерних процесів. Глобалізація сприяла формуванню суспільства без кордонів із зменшенням контролю над переміщенням товарів, інформації, людей, валют між країнами, а також посиленню рівня прозорості та стандартизації бізнес процесів та державної політики. Такі зміни обумовили посилення ролі міст та регіонів як центрів економічного зростання (Фудзіта М., Тіссе Ж.). Деякі найбільші світові агломераційні центри почали відігравати домінуючу роль у зростанні зайнятості, інвестицій, бізнес мереж на глобальному ринку. В умовах глобалізації транснаціональні корпорації використовують регіональні відмінності для створення порівняльних переваг.

Сталий розвиток та якість життя почали відігравати суттєвий вплив на місцевий економічний розвиток та планування. Зростаюча увага до навколишнього середовища, соціальних проблем та сталого економічного розвитку призвела до появи інтегрованого стратегічного планування регіонального розвитку в 1990-х рр.

Концепція інноваційних мілью (milieu) пояснює як, коли та чому генеруються нові технології. Ця концепція корелюється із агломераційними теоріями, де агломерації визначалися як нові індустріальні центри (Скотт А., Портер М., Кругман П.).

Територія, тобто близькість розміщення відіграє також важливу роль для дифузії інновацій. Дифузія – це процес, під час якого інновація з плином часу через певні канали поширюється серед членів соціальної системи (Роджерс Е. [7]). Даний контекст розвивається в кластерних, просторових, агломераційних та інших теоріях.

Ідеологія неолібералізму, яка стала основою багатьох національних політик регіонального розвитку, передбачає впровадження принципів саморозвитку та ендегенного розвитку регіону. Ендегенний розвиток регіону – модель росту, в якій темпи зростання пояснюються перш за все факторами технологій (втілених знань) та людським капіталом.

Слід зазначити, що моделювання ідеального суспільного устрою на основі самозабезпечення уходить корінням до IV-III ст. до н. е. в теорії Платона та Аристотеля. Подальшого розвитку теорії регіонального саморозвитку набули в теоріях Дж. Стюарта, А. Сміта, Д. Рікардо, які наголошували на необхідності виробництва товарів з мінімальними витратами. Більш пізні теорії ендегенного розвитку в якості інструментів вбачали наступне:

- капіталізація - акумуляція капіталу за рахунок спрямування ресурсів від розвинутих галузей до відносно нових (Європейська школа ендегенного розвитку);
- активізація можливостей індивіда, кожної організації в регіоні з метою досягнення спільних цілей людства (Японська школа ендегенного розвитку);
- координація соціально-економічних проектів через приватно-державне партнерство, міжнародні агенції та недержавні організації (Латиноамериканська та Азійська школи ендегенного розвитку) [8, 9].

Вітчизняні науковці В.М. Геєць та М.І. Скрипниченко обґрунтовують необхідність переходу від екзогеннозалежної до ендегенноорієнтованої стратегії розвитку економіки [10, С. 95-107]. На

їхню думку, вибір переважно ендогенноорієнтованої моделі має забезпечити країні випереджаючий розвиток на довгострокову перспективу, яка дозволить гармонізувати цільові орієнтири сталого зростання, підвищення якості життя, інституційних перетворень, інноваційно-інвестиційної модернізації, структурно-технологічного оновлення, інтеграції у світову економіку на конкурентних засадах.

В той же час, слід зазначити, що ендогенний розвиток не передбачає ізоляції від зовнішнього середовища. Навпаки, ендогенний підхід до розвитку регіону передбачає ефективну інтеграцію до світогосподарського простору, але на принципах пріоритетності регіональних інтересів.

Складовими елементами ендогенної політики регіонального розвитку можна визначити наступні:

- поживлення регіональної економіки за рахунок використання наявних місцевих ресурсів, культури, технологій, соціального капіталу;
- цілісний міжгалузевий розвиток економіки;
- економічна вигода для регіону на всіх етапах діяльності від виробництва до споживання;
- самостійність регіонів та спільнот, участь населення в розвитку регіону;
- розвиток інститутів соціального партнерства, міжмуніципального та транскордонного співробітництва.

В той же час, слід відмітити, що обмеженням теорії ендогенного зростання може стати неспроможність внутрішньої інноваційної системи, людського капіталу сприймати нові ідеї та використовувати нові знання.

5. Еволюція нової теорії росту.

Наприкінці 1970-х рр. Реес Й. запропонував, що технології є головним драйвером регіонального економічного розвитку. З тих пір, технологічний чинник міцно вкоренився в теоріях регіонального розвитку. Теорії Ромера П., Барро Р., Ребело С., Гроссман Г.М., Хелпман Е., Артур У.Б. так чи інакше пояснювали технічний прогрес та його роль в економічному розвитку як ендогенного фактору на противагу представникам неокласичної теорії, які вбачали довгостроковий розвиток лише за рахунок екзогенних факторів.

Хосперс Г. Я. [11] застосував нео-шумпетеріанську концепцію для аналізу теоретичних основ регіонального інноваційного розвитку. Нео-шумпетеріанська концепція розвиває техноекономічну парадигму, яка зв'язує «хвилі» технологічних змін з економічними та соціальними інституціями, та розглядає регіональний розвиток в розрізі трьох складових: індустріального, фінансового та суспільного секторів економіки, та відповідних взаємодій між ними: суспільно-промислових, суспільно-фінансових та фінансово-промислових відносин. Щодо участі держави у формуванні та реалізації інноваційної політики, то Хосперс Г.Я. визначає ідею даної політики в необхідності розглянути можливість держави поводитись як компаньон і підприємець у регіональних економічних змінах та проаналізувати детально ці ролі в пошуку «нових комбінацій». Крім того, уряд розглядається як з'єднуюча ланка між загальними тенденціями попиту на глобальному рівні й конкретних умовах пропозиції на локальному рівні (феномен глокалізації).

Деякі теоретики, зокрема Фукуяма Ф., запропонували, що не лише економічні, але й ціннісні та культурні фактори, включаючи соціальний капітал, довіру, які відіграли важливу роль у становленні технологічних агломерацій, таких як Силіконова Долина, де співпраця між малими та середніми підприємствами через мережі та альянси та зв'язки з університетами створила потужний науково-дослідний та підприємницький діловий клімат.

Також, важливим аспектом нової теорії росту є відходження від виключної ролі агломерацій в економічному розвитку, натомість поряд з процесами концентрації визнаються процеси дивергенції (Кругман П. [12]).

В одному із своїх новітніх досліджень науковці Стімсон Р.Дж., Стоу Р.Р. та Робертс Б.Х. розробили нову модель регіонального економічного розвитку, яка об'єднує лідерство (стратегічне бачення розвитку регіону), підприємництво та інституційні фактори як основні каталізатори регіонального зростання і процесу розвитку [13].

Регіоналізація інноваційної політики відбувається під дією двох зустрічних процесів: розуміння інновацій як одного з факторів економічного розвитку регіону, як це було розглянуто вище, а з іншого боку, локалізація джерел розвитку інновацій. В умовах глобалізації роль регіонів в інноваційному розвитку зростає. Національна політика створює платформу для інновацій, проте джерелом інноваційної діяльності виступають регіони та метрополії, де працівники, компанії, університети, місцева влада взаємодіють між собою безпосередньо. Девід Уайт, голова Європейської Комісії по інноваційній політиці, зазначив: «Регіональний рівень – це місце, де інновації з'являються,

де дослідження трансформуються в економічні результати» [14]. На зміну централізованим інноваційним системам приходять локальні інноваційні екосистеми, які зберігають свою глобальну орієнтацію, проте в основу їх розвитку покладено ендогенні фактори, що є проявом процесу глокалізації.

Базуючись на вище проведеному аналізі дамо визначення регіональній інноваційній політиці. Лащева Т. О. розглядає регіональну інноваційну політику як вагому складову системи стратегічного управління інноваційним розвитком регіону, до задач якої входить стимулювання інноваційної активності підприємств, які розміщені на території регіону, подолання роз'єднанності господарюючих суб'єктів, розробка механізмів забезпечення їх економічної інтеграції [15]. Погоджуємось, що інноваційна політика має стимулювати підприємства регіону до інноваційної діяльності, сприяти співробітництву та взаємодії між господарюючими суб'єктами, проте вважаємо, що інноваційна політика за своїм впливом є ширшою за інноваційний розвиток та впливає на соціально-економічний розвиток регіону. Зокрема, Закон України «Про інноваційну діяльність» [4] в якості мети інноваційної політики визначає забезпечення сталого розвитку та підвищення якості життя населення.

Єгорова М.В. в якості важливої задачі регіональної інноваційної політики вбачає інтеграцію розрізаних суб'єктів і об'єктів інноваційної діяльності в єдину систему на мезорівні, яка відповідає принципам логістичної оптимальності процесів, що в ній відбуваються, та дозволяє досягнути синергетичних ефектів [16, С.91]. В даному визначенні розглядається регіональна інноваційна система як об'єкт регіональної інноваційної політики.

На наш погляд, регіональну інноваційну політику слід розглядати як вагому складову системи стратегічного управління соціально-економічним розвитком регіону, до задач якої входить розвиток регіональної інноваційної системи на основі ендогенних факторів та із урахуванням глобальної орієнтації в інтересах сталого розвитку та підвищення якості життя населення.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Найважливішими здобутками еволюції парадигм економічного розвитку регіонів стали наступні:

- розширення виробничої функції такими перемінними, як технології, навчання, підприємництво;
- віднесення до факторів розвитку регіонів поряд із економічними факторами, також соціальних, культурних та інституційних факторів;
- розвинутість економіки характеризується її спроможністю генерувати інновації;
- перетворення технологій, науки та інновацій на каталізаторів розвитку в умовах нової ери промисловості;
- набуття стратегічним плануванням економічного розвитку соціального та екологічного компонентів, поява інтегрованого стратегічного планування регіонального розвитку;
- ефективність інвестицій в інновації досягається за умови довгострокового характеру стимулів інноваційної політики, відповідних державних стратегій та програм, а також узгодженості дій влади на національному та регіональному рівнях;
- переміщення фокусу регіонального стратегічного планування у бік конкурентних переваг, які будувались на менш осяжних факторах, таких як ефективність, продуктивність, якісні показники;
- відхід від порівняльних та конкурентних переваг до спільних переваг, які стимулюють підприємства та регіони до співпраці та інноваційної діяльності;
- відведення державі ролі компаньйона та підприємця у регіональних економічних змінах;
- розвиток локальних інноваційних екосистем на основі ендогенних факторів та із збереженням своєї глобальної орієнтації (процес глокалізації).

Перспективою подальших досліджень є розробка механізмів визначення інструментів регіональної інноваційної політики у відповідності до наявних місцевих ресурсів та перспектив глобальної інтеграції регіону.

ЛІТЕРАТУРА

1. Regions and Innovation Policy : [OECD Reviews of Regional Innovation]. – OECD Publishing, 2011. – 319 p.
2. Шумпетер Й. Теорія економічного розвитку. Капіталізм, соціалізм, демократія / Йозеф Шумпетер. - М. : Ексмо, 2007. – 864 с.
3. Oslo Manual. The Measurement of Scientific and Technological Activities: Proposed Guidelines for Collecting and Interpreting Technological Innovation Data. – Organisation for Economic Co-operation and Development. – 2005. – 92 p.

4. Закон України «Про інноваційну діяльність» № 40-IV від 04.07.2002 // Відомості Верховної Ради України від 06.09.2002. – 2002.- № 36. – Ст. 266.
5. Krugman P. The Myth of Asia's Miracle / Paul Krugman // *Foreign Affairs*. – 1994. - №73. - P. 62-75.
6. Ким У. Ч. Стратегия голубого океана. Как создать свободную нишу и не бояться конкурентов / У. Ч. Ким, Р. Моборн. – М. : Hippo, 2005. – 248 с.
7. Роджерс М. Е. Дифузія інновацій [переклад з англ. В. Старка] / Роджерс М. Е. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія». – 2009. – 591 с.
8. Slee B. Endogenous Development; A concept in Search of a Theory [Electronic resource] / Bill Slee // *CIHEAM-Options Mediterraneanes*. 1993. - №23. – P. 43-54. – Mode of access: <http://ressources.ciheam.org/om/pdf/a23/CI000373.pdf>.
9. DO My Hein. The Needs for Endogenous Development in the Era of Globalization: The Case of Thanh Hoa Province [Electronic resource] / DO My Hein. – Vietnam Development Forum “Tokyo”, 2007. – 14 of April. – Mode of access: <http://www.grips.ac.jp/vietnam/VDFTokyo/Doc/32DMHien14Apr07Paper.pdf>.
10. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / [за ред. акад. НАН України В. М. Гейця]. – К. : Ін-т екон. прогноз., Фенікс, 2003. – 1008 с.
11. Hospers G.-J. Regional Economic Change in Europe: A Neo-Schumpeterian Vision / Hospers G.-J. – London : LIT, 2004. – 381 p.
12. Krugman P. The Role of Geography in Development / Paul Krugman // *International Regional Science Review*. – 1999. – №2. - Vol. 22. – P. 142-161.
13. Stimson R. J. Regional Economic Development Analysis and Planning Strategy / R. J. Stimson, R. R. Stough, B. H. Roberts. – Berlin : Springer Verlag, 2006. – 452 p.
14. White D. Innovative to boost regional innovation / David White // *European Innovation*. - Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs, European Commission. - September, 2005. – 32 p.
15. Лащева Т. О. Формирование и активизация полюсов экономического развития в регионе : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 / Лащева Татьяна Олеговна. – СПб., 2008. – 165 с.
16. Егорова М. В. Концепция регулирования процессов формирования и функционирования региональной инновационной системы / Марина Вадимовна Егорова // *Инновации*. – 2008. – № 7. – С. 91-93.

REFERENCES

1. *Regions and Innovation Policy. OECD Reviews of Regional Innovation*. (2011). OECD Publishing.
2. Schumpeter J. (2007). *Teoriya ekonomichnogo rozvitku. Kapitalizm, socializm, demokratiya [The Theory of economic development. capitalism, socialism, democracy]*. М. : Eksmo [in Ukrainian].
3. *Oslo Manual. The Measurement of Scientific and Technological Activities: Proposed Guidelines for Collecting and Interpreting Technological Innovation Data*. (2005). Organisation for Economic Co-operation and Development.
4. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2007 р. № 40 IV (зі змінами і доповненнями) [The Law of Ukraine "On innovation activity" № 40-IV of 04.07.2007 (with amendments)]. (2007, 4 July). [zakon3.rada.gov.ua](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15). - Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>. [in Ukrainian].
5. Krugman, P. (1994). The myth of Asia's miracle. *Foreign Affairs*, 73, 62-75.
6. Kim, U.CH., & Moborn, R. (2005). *Strategiya golubogo okeana. Kak sozdat' svobodnyuyu nish i ne boyat'sya konkurentov [Strategy of the blue ocean. How to create a free niche and not be afraid of competitors]*. М: Hippo [in Russian].
7. Rodzher, E. (2009). *Difuziya innovacij [Diffusion of innovation]*. К.: Vidavnichij dim «Kievo-Mogioyans'ka akademiya» [in Ukrainian].
8. Slee, B. (1993) Endogenous Development; A concept in Search of a Theory. *CIHEAM-Options Mediterraneanes*, 23, 43-54. ressources.ciheam.org. Retrieved from: <http://ressources.ciheam.org/om/pdf/a23/CI000373.pdf>.
9. DO, My Hein (2007). The Needs for Endogenous Development in the Era of Globalization: The Case of Thanh Hoa Province. *Vietnam Development Forum “Tokyo”*, 2007, 14 of April. www.grips.ac.jp. Retrieved from: <http://www.grips.ac.jp/vietnam/VDFTokyo/Doc/32DMHien14Apr07Paper.pdf>.
10. Heiets, V.M. (Eds.). (2003). *Ekonomika Ukrainy: stratehiia i polityka dovhostrokovoho rozvytku [Ukraine: strategy and Long-term development policy]*. К.: Ін-т екон. прохнозув.; Фенікс [in Ukrainian].
11. Hospers, G.-J. (2004). *Regional Economic Change in Europe: A Neo-Schumpeterian Vision*. - London:LIT.
12. Krugman, P. (1999). The Role of Geography in Development. *International Regional Science Review*, 2, 22, 142-161.

13. Stimson, R.J., Stough, R.R., & Roberts, B.H. (2006) *Regional Economic Development Analysis and Planning Strategy*. Berlin: Springer-Verlag.
14. White D. (2005). Innovative to boost regional innovation. *European Innovation. Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs, European Commission*, September.
15. Lashcheva, T.O. (2008). Formirovaniye y aktyvyzatsiya poliusev ekonomicheskogo razvitiya v rehyone [Formation and activation of the poles of economic development in the region]. *Candidate's thesis*. SPb [in Russian].
16. Egorova, M.V. (2008). Konceptiya regulirovaniya processov formirovaniya i funkcionirovaniya regional'noj innovacionnoj sistemy [The concept of regulating the processes of formation and functioning of a regional innovation system]. *Innovacii. – Innovations*, 7, 91-93 [in Russian].